

KENTTE İŞLENEN İŞYERİ SUÇLARI: BURSA İLİ ÖRNEĞİ

Selver YILDIZ*
Neslihan SAM**
Nuran BAYRAM***

Özet

Bu çalışmanın amacı, kentte işlenen işyeri suçlarında sanığın sabıka sayısındaki artış ya da azalışını açıklamada hangi değişkenlerin rol oynadığını bulmaktır. Bu nedenle çalışmada kullanılan bağımlı değişken, sanığın sabıka sayısı olarak ele alınmış ve bu durum sanığın kimlik bilgileri, aile bilgileri, işyeri güvenlik bilgileri, suç yeri bilgileri, sanığın Bursa'da yaşama ve çalışma durumu ve sanığın gözaltı-cezaevi bilgileri olmak üzere çeşitli bağımsız değişkenler dikkate alınarak araştırılmaya çalışılmıştır. Değişkenlerin analiz edilmesinde Hiyerarşik Regresyon Analizi kullanılmıştır. Regresyon Analizi altı ayrı değişken grubunun sırasıyla regresyon denkleminde eklenmesi yoluyla gerçekleştirilmiştir ve mevcut durum ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kent, Suç, Sanığın Sabıka Sayısı, Hiyerarşik Regresyon Analizi.

Abstract

The purpose of this study is to find out what kind of variables play an important role in work place crime in urban. For this purpose, the dependent variable is taken as the number of accusations while previous convictions, accuser's identification, family life, work security data, his accommodation and working period in Bursa and his prison and arrest data are taken as the independent variables. Hierarchical Regression Analysis is used in the analysis of variables.

---

* Öğr.Gör.Dr., Uludağ Üniversitesi, İİBF, Çal. Eko. ve End. İliş. Bölümü.

** Öğr.Gör.Dr., Uludağ Üniversitesi, İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü.

*** Doç. Dr., Uludağ Üniversitesi, İİBF, Ekonometri Bölümü.

Regression analysis is done by adding six different variable groups to the regression equation. The problem is thus attempted to be clarified.

Key Words: *Urban, Crime, Previous Convictions of the Accused, Hierarchical Regression Analysis.*

1. GİRİŞ

Suç, belirli davranışların yasak eylemler olarak sayılması şeklinde tanımlanabilir. Tarih boyunca her toplumda belirli eylemler yasaklanmış ve bunun karşılığı olarak cezai müeyyide uygulanmıştır (Dönmezer, 1994: 55). Bununla birlikte bir durumda suç sayılan bir davranış, başka bir durumda suç kapsamında yer almayabilir. Örneğin barış zamanında suç sayılan adam öldürme, savaş halinde farklı yorumlanacaktır (Bozkurt, 2004: 175).

Durkheim'a göre, bir toplumsal sapma biçimi olan suç tüm toplumlarda görülür. Ancak toplumdan topluma farklılık gösterir. Bir toplumda suç sayılan bir davranış başka bir toplumda suç olarak görülmeyebilir (Durkheim, 1985: 90).

Günümüzde kentlerin nüfusu hızla artarken, kentlerdeki suç oranlarının da bu artışa bağlı olarak hızla yükseldiği görülmektedir. Özellikle büyük kentlerdeki yoğun nüfus ve kültürel farklılıklar dengesiz bir kent gelişimini beraberinde getirmekte ve kent içerisinde eşit olmayan üretim, tüketim ve dağıtım süreçleri farklı suç türlerini ortaya çıkarmaktadır.

Kent mekanındaki eşitsizlikleri ortadan kaldırmak ve güvenli kentsel mekanlar yaratarak yaşam kalitesi yüksek bir *yapılı çevre* oluşturmak için suç olgusunun dikkatli bir biçimde ele alınması gerekmektedir. Bu doğrultuda Dünya Sağlık Örgütü 1987 yılında *Sağlıklı Kentler Projesini* yerel düzeyde harekete geçirmiş ve sağlıklı kent kriterlerini tanımlamıştır. Bu kriterlerin ilk sırasında *temiz, güvenli, yüksek kaliteli fiziksel çevre* yer almaktadır. Diğer yandan, Mart 1992'de Avrupa Konseyi'nin kabul ettiği *Avrupa Kentsel Şartı*nda yer alan *Avrupa İnsan Hakları Deklarasyonunda* da, suçun önlenmesi bir gereksinim olmaktan öte kentte yaşayanların bir hakkı olarak görülmektedir. Deklarasyona göre, *suç, şiddet ve yasadışı olaylardan mümkün olduğunca arındırılmış emin ve güvenli bir kentte yaşama hakkı* birinci sırada yer almaktadır (yerelnet.org.tr...).

Kent ve suç ilişkisinde ele alınan değişkenler çeşitli olmakla birlikte, bu konuda ortak bazı noktalar da bulunmaktadır. Literatürde yer alan ampirik çalışmalar kentte suçu etkileyen faktörlerin *ekonomik, sosyal ve kültürel, demografik* ve *mekansal* olmak üzere dört grupta toplandığını göstermektedir. Sosyo-ekonomik düzey ve yoksulluğun *ekonomik* faktörler içerisinde yer aldığı ve bu faktörler ile suç arasındaki ilişkinin irdelendiği görülmektedir (Cozens, 2002; Wang ve Minor, 2002; Lay vd., 2005;

Grueneweld vd.,2006). Sosyal yapı, eğitim durumu, kültürel yapılanma, polis sayısının artışı ve madde bağımlılığı *sosyal ve kültürel* suç faktörlerini oluşturmaktadır (Ackerman, 1998; Ceccato vd., 2002; Sezal, 2003; Ergun ve Yirmibeşoğlu, 2005). *Demografik faktörler* konusunda Ayhan ve Çubukçu (2007) ve Grueneweld vd. (2006) 15-29 yaş grubunun suçla en çok ilişkili olan nüfus grubu olduğunu ve kadınların erkeklere göre suça daha az eğilimli olduklarını belirtmektedirler. Nüfus yoğunluğu, boş konutların varlığı, doğal gözetimin olması, erişim fırsatları, fiziksel ölçütler, kent büyüklüğü ve tasarımı, kent merkezine uzaklık, aydınlatma elemanlarının yeterliliği, araba park yerlerinin varlığı gibi faktörler ise suçu etkileyen *mekansal* faktörleri oluşturmaktadır (Newman, 1972; Tozar, 2001; Sezal, 2003; Anderson, 2005; Ergun ve Yirmibeşoğlu, 2005). Schuerman ve Kobrin (1987) de bir toplumdaki suç düzeyinin eğitim, gelir, yaş, cinsiyet, etnik yapı ve oturma süresi gibi demografik ve sosyal değişkenler ile ilişkili olduğunu ileri sürmektedir. Gizewski ve Homer-Dixon (1995) ve Rycus (1998) ise, kentsel suçu arttıran en önemli faktörlerin özellikle fiziksel olarak bozulmuş yerleşimlerde ekonomik, sosyal ve politik ayrımcılık olduğunu belirtmektedirler.

Kent ve suç ilişkisini inceleyen ampirik çalışmalarda araştırmacıların kullandıkları değişkenler aynı olsa da araştırmaların yapıldıkları kentlerin ve toplum yapılarının farklılaşması farklı sonuçlara ulaşılmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda bu çalışmada Türkiye'nin dördüncü büyük kenti ve 2000 yılında *Sağlıklı Kentler Projesine* dahil edilen ilk Türk kenti olan Bursa'da suça etki eden faktörler istatistiksel analizler ile ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Çalışmanın amacı, kentte işlenen işyeri suçlarında sanığın sabıka sayısındaki artış ya da azalışı açıklamada hangi değişkenlerin rol oynadığını bulmaktır. Bu nedenle çalışmada kullanılan bağımlı değişken, sanığın sabıka sayısı olarak ele alınmış ve bu durum sanığın kimlik bilgileri, aile bilgileri, işyeri güvenlik bilgileri, sanığın Bursa'da yaşama ve çalışma durumu ve sanığın gözetim-cezaevi bilgileri olmak üzere çeşitli bağımsız değişkenler dikkate alınarak araştırılmaya çalışılmıştır. Değişkenlerin analiz edilmesinde *Hiyerarşik Regresyon Analizi* kullanılmıştır. Regresyon Analizi altı ayrı değişken grubunun sırasıyla regresyon denklemine eklenmesi yoluyla gerçekleştirilmiştir ve mevcut durum ortaya konulmaya çalışılmıştır.

2. YÖNTEM

Uludağ Üniversitesi ile Bursa Emniyet Müdürlüğü'nün birlikte yürüttükleri işbirliği protokolü çerçevesinde desteklenen ve kabul edilen "*İşyeri Suçları ve Bu Suçlara Neden Olan Faktörlerin Belirlenmesi ve Sektörel Suç Haritasının Çıkarılması*" adlı proje sonuçlarından bir kısmının

analiz ile değerlendirilmesinden oluşan bu çalışmada veriler Bursa Emniyet Müdürlüğü Olay Yeri Ekipler Amirliğine son bir yıl içinde getirilen sanıklar içinde işyerinde suç işleyenlere önceden hazırlanmış anket formunun uygulanması ile elde edilmiştir.

Proje yürütücüleri tarafından hazırlanan anket formu şahıs bilgileri, suç bilgileri ve suç yeri bilgileri olmak üzere toplam üç bölümden oluşmaktadır. Bunun yanı sıra, şahıs bilgilerinde 33, suç bilgilerinde 13 ve suç yeri bilgilerin de ise 4 soru yer almıştır.

Toplam 919 veri analize tabi tutulmuş öncelikle çalışmada ele alınan değişkenler için frekans tablolarına ve çapraz tablolara yer verilmiştir. Bununla birlikte sanığın sabıka sayısındaki artış ya da azalışını açıklamada hangi değişkenlerin rol oynadığını bulmak amacıyla *Hiyerarşik Regresyon Analizine* yer verilmiştir. Regresyon Analizi altı ayrı değişken grubunun sırasıyla regresyon denklemine eklenmesi yoluyla gerçekleştirilmiştir. Böylece özellikle hiyerarşik olarak ilave edilen değişken gruplarının açıklanan varyansa katkı miktarlarının saptanması hedeflenmiştir.

3. BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde anket yolu ile elde edilen veriler istatistiksel olarak değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu anlamda öncelikle frekans tablolarına, çapraz tablolara ve regresyon analizine yer verilmiştir. Bu kapsamda ilk olarak, sanıkların cinsiyet dağılımına ait tablo aşağıda sunulmuştur.

Tablo 1. Sanıkların Cinsiyete Göre Dağılımı

Sanığın Cinsiyeti	Frekans	%
Kadın	80	8,7
Erkek	839	91,3
Toplam	919	100,0

Araştırma kapsamına giren 919 sanıktan 839'u (%91,3) erkek; 80'i (%8,7) kadındır. Erkeklerin suç işleme oranlarının kadınların suç işleme oranlarından daha yüksek olduğu görülmektedir. Sanıkların yaşlarına göre dağılımı ise aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 2. Sanıkların Yaşlara Göre Dağılımı

Sanığın Yaşı	Frekans	%
- 18	239	26,0
19-30	425	46,2
31-42	176	19,2
43-54	63	6,9
55 +	16	1,7
Toplam	919	100,0

Sanıkların %26'sı 18 yaşın altında, %46,2'si 19-30 yaş, %19,2'si 31-42 yaş arasındadır. 43 yaş ve sonrasında oran %6,9'a kadar düşmektedir. 55 yaş ve üstündekilerin oranı ise %1,7'dir. Hukuki anlamda çocuk, 11-18 yaş dönemi içindekileri kapsamaktadır. Dolayısıyla araştırma kapsamına girenlerin dörtte birinin çocuk olduğu anlaşılmaktadır. 19-30 yaş dönemi ise çalışma hayatına girişin başladığı ergenlik sonu ve erişkinlik başlangıç dönemlerini içermektedir. Bu dönemde suçun yoğunluğu dikkat çekmektedir. Bu dönem, kişisel hedeflerin gerçekleştirilmeye çalışıldığı, iş arama, bulma, işe yerleşme ve ekonomik bağımsızlığın kazanılmaya çalışıldığı bir dönem olması nedeni ile suç işleme oranında artışın olduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra, işsizliğin de suçu etkileyen etmenlerden biri olduğu dikkate alınırca bu sonuç kaçınılmazdır. 31-42 yaş ve üstü ise yetişkinlik dönemini kapsamaktadır. Yaş ilerledikçe suç işleme oranında da azalma olduğu dikkat çekmektedir.

Stahl, Finnegan & Kang (2003) suçları, şahsa karşı, mala karşı, kamu düzenine karşı, kamu güvenine karşı ve narkotik olarak beş kategoride sınıflandırmaktadır. Brenner & Goodman (2002) tarafından yapılan çalışmada suçlar; şahsa karşı, mala karşı, devlete karşı ve ahlaki suçlar olarak dört kategoride ele alınmaktadır. Demirbaş (2001) ise suçları, şiddet suçları, cinsel suçlar, mal aleyhine işlenen suçlar, trafik suçları, ekonomik suçlar, çevre suçları, bilgisayar suçları ve alkol ve uyuşturucu suçları olmak üzere on kategoride toplamaktadır. İçli (2004) Türkiye ve diğer ülkelerde bazı suç türlerini şahsa karşı suçlar, mala karşı suçlar, uyuşturucu maddeler, beyaz yaka suçları, organize suçlar ve terorizm olarak altı farklı grupta ele almaktadır. Görüldüğü gibi literatürde suç türleri farklı şekillerde sınıflamaya tabi tutulmaktadır. Türk Ceza Kanununa (TCK) göre suç türleri ise; vatana ihanet suçları, hürriyete karşı suçlar, devlet yönetimine karşı suçlar, adliyeye karşı işlenen suçlar, kamu düzenine karşı suçlar, kamu güvenine karşı suçlar, kamu esenliğine karşı suçlar, genel ahlaka ve aile düzenine karşı suçlar, kişiye karşı suçlar ve mala karşı suçlar şeklinde on farklı grupta ele alınmaktadır. Bu çalışmada da TCK'deki suç türleri dikkate

alınarak analizler gerçekleştirilmiştir. Şunu da belirtmekte yarar vardır ki, çalışma işyeri suçlarını kapsadığı için TCK'nın belirlediği on farklı suç türünden sadece üç farklı suç türü beş farklı suç kategorisinde toplanmıştır. İşyerinde işlenen suçlara ait açıklamalardan yola çıkarak, hangi suçların daha fazla ön plana çıktığı araştırılmış ve işyerinde işlenen suçların bir tasnifi yapılarak aşağıdaki tabloda sunulmuştur (Aytaç vd. 2007).

Tablo 3. İşyerinde İşlenen Suçlara Ait Suç Tanımları

Suç Türleri	Analiz İçin Suç Kategorileri	Suç Tanımları
Mala Karşı İşlenen Suçlar	Hırsızlık, Gasp, Yağma	İşyerinden, resmi kurum ve kuruluştan, bankadan, otodan, yankesicilik, kapkaççılık vb
	Mala Karşı Diğer Suçlar	Dolandırıcılık, emniyeti suiistimal, suç eşyası satın almak, mala zarar vermek, bilişim suçları, hükümet emirlerine muhalefet vb
Kaçakçılık, Organize, Mali ve Narkotik Suçlar	Mali, Narkotik ve Organize Suçlar	Kıymetli evrak sahteciliği, kalpazanlık, tekel-gümrük kaçakçılığı, dolandırıcılık, işçi simsarlığı, kara para aklama, naylon fatura vb
Şahsa Karşı İşlenen Suçlar	Müessir Fiil/Öldürme	Kasten-Kazaen yaralama/öldürme, darp
	Genel Adap ve Aile Nizamı	Genel adap ve aile nizamı şahıs hürriyeti aleyhine suçlar/Devlet idaresi aleyhine suçlar (kaçırma, rehin alma, tehdit, hakaret, rüşvet, zimmet vb)

Bu bilgiler doğrultusunda düzenlenen suç türlerinin dağılımı aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 4. Suç Kategorilerinin Dağılımı

Suç Kategorileri	Frekans	%
Hırsızlık, Gasp, Yağma	529	57,6
Mala Karşı Diğer Suçlar	128	13,9
Mali, Narkotik ve Organize Suçlar	88	9,6
Müessir Fiil/Öldürme	86	9,4
Genel Adap ve Aile Nizamı	88	9,6
Toplam	919	100,0

İşyerinde işlenen suçları kategorize ettiğimizde ilk iki sırada %57,6 oranında hırsızlık, gasp, yağma; %13,9 oranında mala karşı diğer suçlar karşımıza çıkmaktadır. Tabloda da görüldüğü gibi işyeri suçları daha çok işyerini maddi kayba uğratacak suçlardır. Bunun yanı sıra, sanığın daha önce işlediği suçların kategorilere göre dağılımı aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 5. Sanığın Daha Önceden İşlediği Suç Kategorilerine Göre Dağılımı

Daha Önceden İşlediği Suç Kategorileri	Frekans	%
Hırsızlık, Gasp, Yağma	562	61,1
Mala Karşı Diğer Suçlar	80	8,7
Mali, Narkotik ve Organize Suçlar	40	4,4
Müessir Fiil/Öldürme	94	10,2
Genel Adap ve Aile Nizamı	143	15,6
Toplam	919	100,0

Sanığın daha önceden işlediği suç kategorileri incelendiğinde hırsızlık, gasp, yağma gibi suçların %61,1 oranıyla ilk sırada yer almakta olduğu dikkati çekmektedir. En düşük oranın ise mali, narkotik ve organize suçlara ait olduğu görülmektedir. Bu durum suçun macera nedeniyle değil de daha çok ekonomik nedenlerle işlendiği şeklinde yorumlanabilir.

Sanığın işlediği suç türleri ile yaşı arasındaki dağılım ve satır bazındaki yüzde değerleri aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 6. Suç Kategorileri İle Sanığın Yaşı Arasındaki Dağılım

Suç Kategorileri	Sanığın Yaşı					Toplam
	- 18	19-30	31-42	43-54	55 +	
Hırsızlık/Gasp/Yağma	172 %33,5	262 %51,1	61 %11,9	16 %3,1	2 %4	513 %100,0
Mala karşı diğer suçlar	28 %21,4	56 %42,7	36 %27,5	11 %8,4		131 %100,0
Kaçakçılık/Narkotik/Organize	7 %7,5	30 %32,3	33 %35,5	17 %18,3	6 %6,5	93 %100,0
Müessir fiil/Öldürme	31 %34,4	27 %30,0	23 %25,6	9 %10,0		90 %100,0
Genel adap vb	13 %14,1	31 %33,7	23 %25,0	16 %17,4	9 %9,8	92 %100,0
Toplam	251 %27,3	406 %44,2	176 %19,2	69 %7,5	17 %1,8	919 %100,0

(Pearson Chi-Square: 172,480; sd: 16; Cramer's V: ,217; p= ,000)

Tablo 6 incelendiğinde, hırsızlık, gasp, yağmanın (%51,1) ve mala karşı diğer suçların (%42,7) (dolandırıcılık, emniyeti suiistimal, suç eşyası satın almak, mala zarar vermek, bilişim suçları, hükümet emirlerine muhalefet vb) ve genel adap (%34,4) (genel adap ve aile nizamı şahıs

hürriyeti aleyhine suçlar/devlet idaresi aleyhine suçlar -kaçırma, rehin alma, tehdit, hakaret, rüşvet, zimmet vb-) gibi suç türlerinin en fazla 19-30 yaş arasında işlendiği, kaçakçılık, narkotik ve organize suçlarının (%35,5) (kıymetli evrak sahteciliği, kalpazanlık, tekel-gümrük kaçakçılığı, dolandırıcılık, işçi simsarlığı, kara para aklama, naylon fatura vb) en fazla 31-42 yaş arasında işlendiği ve müessir fiil/öldürme suçlarının (%34,4) (kasten-kazaen yaralama/öldürme, darp) en fazla 18 yaş ve altı arasında olan sanıklar tarafından işlendiği görülmektedir. Bununla birlikte sanığın yaşı ve suç türü arasında %1 anlamlılık düzeyine istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki elde edilmiş ve bu ilişkinin düzeyi de %22 olarak bulunmuştur.

Tablo 7. Cinsiyet İle Suç Kategorileri Dağılımı

Suç Kategorileri	Sanığın Cinsiyeti		Toplam
	Kadın	Erkek	
Hırsızlık, Gasp, Yağma	58 %65,9	454 %54,6	512 %55,7
Mala Karşı Diğer Suçlar	4 %4,5	128 %15,4	132 %14,4
Mali, Narkotik ve Organize Suçlar	6 %6,8	87 %10,5	93 %10,1
Müessir Fiil/Öldürme	4 %4,5	87 %10,5	91 %9,9
Genel Adap ve Aile Nizamı	16 %18,2	75 %9,0	91 %9,9
Toplam	88 %100,0	831 %100,0	919 %100,0

(Pearson Chi-Square: 18,953; sd: 4; Cramer's V: ,144; p= ,001)

Suç kategorileri ile cinsiyet değişkenlerinin sütun yüzde değerleri dikkate alındığında hem kadınların (%65,9) hem de erkeklerin (%54,6) birinci sırada hırsızlık, gasp ve yağma suçunu işledikleri ortaya çıkmıştır. Tablo 7'ye göre kadınların ikinci sırada işlediği suç türünün genel adap vb (%18,2) (aile nizamı şahıs hürriyeti aleyhine suçlar/devlet idaresi aleyhine suçlar -kaçırma, rehin alma, tehdit, hakaret, rüşvet, zimmet vb-) olduğu, erkeklerin ise ikinci sırada işlediği suç türünün mala karşı diğer suçlar olduğu elde edilmiştir. Ayrıca yapılan analiz sonucunda cinsiyet ile suç türü arasında %16 düzeyinde bir ilişki olduğu istatistiksel olarak tespit edilmiştir.

Çalışmanın bu bölümünde kentte işlenen işyeri suçlarında kişinin sabıka sayısını etkileyen faktörleri bulmak için hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Bu nedenle, çalışmada bağımlı değişken, sanığın sabıka sayısı

olarak ele alınmış ve bu durum sanığın kimlik bilgileri, aile bilgileri, işyeri güvenlik bilgileri (güvenlik görevlisi, kamera sistemi, alarm sistemi, çevre koruma -tel örgü, bıçaklı teller, bariyer, kilitler, kapanlar, bekçi köpeği, duvarlar, ikaz levhaları, aydınlatma vb-), suç yeri bilgileri, sanığın Bursa'da yaşama ve çalışma durumu ve sanığın gözaltı-cezaevi bilgileri olmak üzere toplam altı değişken grubu dikkate alınarak araştırılmaya çalışılmış ve çalışmada ele alınan bağımsız değişkenlerin tanımı Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8. Regresyon Analizinde Kullanılan Değişkenler ve Tanımları

Değişken Grubu	Bağımsız Değişkenler	Değişken türü	Tanımı
1. Grup Kimlik deę.	Cinsiyet	Kukla	Erkek ise 1, Kadın ise 0
	Yaş	Sürekli	
2. Grup Aile bilgileri	Anne sağ-vefat	Kukla	Sanığın annesi sağ ise 1, vefat ise 0
	Anne öz-üvey	Kukla	Sanığın annesi öz ise 1, üvey ise 0
	Anne sanık 18 yaşından küçükken vefat etmiş ise	Kukla	Sanığın annesi sanık 18 yaşından küçük iken vefat etmemiş ise 1, diğer durumda 0
	Baba sağ-vefat	Kukla	Sanığın babası sağ ise 1, vefat ise 0
	Baba öz-üvey	Kukla	Sanığın babası öz ise 1, üvey ise 0
	Baba sanık 18 yaşından küçükken vefat etmiş ise	Kukla	Sanığın babası sanık 18 yaşından küçük iken vefat etmemiş ise 1, diğer durumda 0
3. Grup Güvenlik sistemleri	Güvenlik görevlisi	Kukla	Güvenlik görevlisi var ise 1, yok ise 0
	Kamera sistemi	Kukla	Kamera sistemi var ise 1, yok ise 0
	Alarm sistemi	Kukla	Alarm sistemi var ise 1, yok ise 0
	Çevre koruma	Kukla	Çevre koruma var ise 1, yok ise 0
4. Grup Suç yeri bilgileri	Suçun işlenme zamanı	Kukla	Gündüz ise 1, gece ise 0
	Sanığın işyeri ile ilgisi	Kukla	Sanığın işyeri ile ilgisi var ise 1, yok ise 0
5. Grup Yaşama-Çalışma durumu	Bursa'da yaşama yılı	Sürekli	
	Sanığın çalışma durumu	Kukla	Çalışıyorsa 1, çalışmıyorsa 0
6. Grup Gözaltı-Cezaevi ve Alkol bilgileri	Aileden daha önce gözaltına alınan var mı?	Kukla	Aileden daha önce gözaltına alınan var ise 1, değil ise 0
	Sanık ilk kez mi gözaltına alınıyor	Kukla	Sanık ilk kez gözaltına alınıyor ise 1, değil ise 0
	Sanığın daha önceden gözaltına alınma sebebi şimdiki ile aynı mı?	Kukla	Sanığın daha önceden gözaltına alınma sebebi şimdiki ile aynı ise 1, değil ise 0
	Sanık daha önce cezaevinde yatmış mı?	Kukla	Sanık daha önce cezaevinde yatmış ise 1, değil ise 0
	Sanık alkollü mü?	Kukla	Alkollü ise 1, değil ise 0

Tablo 9: Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	Model 1			Model 2			Model 3			Model 4			Model 5			Model 6		
	B	Beta	p	B	Beta	p	B	Beta	p	B	Beta	p	B	Beta	p	B	Beta	p
Sabit	17,469	,000	,102	12,657		,102	16,243		,033	-5,265		,671	-7,012		,568	-26,114		,034
Yaş	-,298	,008	,127	-,208	-,159	,127	-,253	-,180	,060	-,180	-,138	,198	-0,042	-,032	,845	0,095	,073	,650
Anne sağ-vefat			,727	,829	,042	,727	,505	-,824	,922	-,824	-,019	,868	,843	,019	,870	-0,021	,000	,997
Anne vefat sanık<18 yaş			,537	4,713	,071	,537	3,894	,059	,599	-3,885	-,059	,596	-2,208	-,033	,763	-5,888	-,089	,400
Baba sağ-vefat			,375	-2,358	-,092	,375	-2,973	-,123	,398	-6,758	-,235	,057	-5,381	-,126	,100	-7,345	-,273	,014
Baba vefat sanık<18 yaş			,422	5,074	,077	,422	4,935	,075	,436	8,065	,122	,186	6,656	,101	,276	8,371	,127	,141
Güvenlik görevlisi							32,782	,748	,000	33,634	,767	,000	30,397	,693	,001	28,695	,654	,001
Kamera sistemi							1,303	,025	,888	10,686	,202	,242	10,564	,200	,249	15,171	,287	,085
Alarm sistemi							8,851	,146	,445	-5,047	-,083	,666	-5,976	-,099	,606	-6,667	-,110	,542
Çevre koruma							-40,372	-,847	,000	-38,677	-,812	,000	-36,475	-,766	,001	-34,904	-,733	,001
Zaman										8,138	,303	,002	8,812	,329	,001	6,346	,237	,020
İşyeri ile ilgisi										-7,009	-,248	,010	-8,230	-,291	,013	-8,645	-,306	,007
Bursa'da yaşama yılı													0,098	,068	,601	0,088	,061	,625
Çalışma durumu													-4,81	-,234	,035	-1,169	-,082	,460
Aile gözetimi																-1,924	-,069	,421
İlk kez gözetimi																1,550	,026	,773
Gözetim nedeni																7,763	,310	,002
Cezaevi																7,832	,286	,001
Alkol																0,073	,003	,975
F	7,278	,008	,171	1,537		,171	2,599		,007	3,407		,000	3,340		,000	4,339		,000
R ²	,052			,068			,174			,270			,298			,434		
R ² değişimi	,052			,015			,107			,095			,028			,136		

Bağımsız değişkenler arasında yer alan sanığın cinsiyeti, anne ve babasının öz-üvey, olma durumu değişkenleri yapılan analizin hiçbir adımında anlamlı çıkmadığı için analiz sonuçlarında yer almamıştır.

Kurulan regresyonların genel olarak anlamlı olup olmadığını sınavan F-istatistik değerlerine ve gözlenen anlamlılık düzeyini gösteren p değerlerine bakıldığında, kurulan regresyonların 2. model haricinde tüm diğer modellerde genel olarak anlamlı olduğu görülmüştür. Kurulan modellerde açıklayıcı değişkenlerin bağımlı değişkendeki değişimin yüzde kaçını açıkladığını görmek amacıyla ele alınan R^2 değerlerine bakıldığında, son modelde, modele katılan kesin belirli açıklayıcı değişkenlerin sanığın sabıka sayısının %43'ünü açıkladığı görülmektedir.

Modellerde yer alan R^2 değerlerine bakıldığında, üçüncü modelde ilave edilen değişkenlerin modelin açıklama gücünü yaklaşık %11 arttırdığı gözlenirken, dördüncü modele ilave edilen değişkenlerin modelin açıklama gücünü yaklaşık %10'luk bir oranla değiştirdiği görülmüştür. Bununla birlikte altıncı modele ilave edilen değişkenlerin ise modelin açıklama gücünü yaklaşık %14 arttırdığı elde edilmiştir.

Birinci modelde yer alan yaş değişkeni incelendiğinde, kişinin sabıka sayısı ile yaşın ters orantılı olduğunu söylemek mümkündür. Tablo 2'de de belirtildiği üzere, kişinin yaşı arttıkça sabıka sayısı azalmaktadır. Tahmin edilen yaş parametresinin istatistiksel olarak ($p < 0,01$) anlamlı olduğu ayrıca Tablo 9'da görülmektedir.

Üçüncü modelde yer alan değişkenler grubundan sadece güvenlik görevlisi ve çevre koruma değişkenlerinin istatistiksel olarak ($p < 0,01$) anlamlı olduğu bulunmuştur. Modele göre, güvenlik görevlisinin olduğu, çevre korumanın olmadığı durumların sanığın sabıka sayısında etkili olduğu elde edilmiştir. Bunun yanı sıra bu modelde, standardize edilmiş regresyon katsayısına (*Beta*) göre sabıka sayısı üzerindeki göreceli önem sırasında, çevre koruma değişkeni birinci sırada güvenlik görevlisi değişkeni ise ikinci sıradadır.

Dördüncü modelde sanığın sabıka sayısını açıklamada, güvenlik görevlisi değişkeni, çevre koruma değişkeni, zaman değişkeni ve sanığın suç yeri ile ilgisi değişkeni istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Modele göre, işyeri ile ilgisi olmayanların işyerine karşı işlenen suçlarda daha etkili olduğunu söylemek mümkündür.

Beşinci modele ilave edilen değişkenler arasında çalışma durumu değişkeninin istatistiksel olarak anlamlı ($p < 0,05$) olduğu görülmektedir. Bu modele göre, sanık çalışıyorsa sabıka sayısında bir azalma olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca dördüncü modelde anlamlı olan tüm değişkenler bu modelde de anlamlı bulunmuştur.

Altıncı ve son model incelendiğinde, ilave edilen değişkenler arasında sanığın daha önce gözaltına alınma sebebi ile şimdi gözaltına alınma sebebinin aynı olup olmadığı ve sanığın daha önce cezaevinde yatıp yatmadığı değişkenlerinin istatistiksel olarak ($p < 0,01$) anlamlı olduğu elde edilmiştir. Bilindiği gibi, sanığın birden fazla aynı neden ile gözaltına alınması literatürde suçlu kariyeri (*criminal career*) olarak tanımlanmaktadır (Sherman, 1995: 39; Farrington, 2003: 222). Çalışmada da eğer sanık daha önce aynı neden ile gözaltına alınıp, cezaevinde yatmış ise bu durumların sanığın sabıka sayısında artışa neden olduğu bulunmuştur.

Altıncı modelde istatistiksel olarak anlamlı bulunan diğer değişkenler ise, sanığın babasının sağ-vefat durum değişkeni, güvenlik görevlisi ve çevre koruma değişkenleri, zaman değişkeni ve sanığın işyeri ile ilgisi değişkenleridir. Altıncı modelde, standardize edilmiş regresyon katsayısına (*Beta*) göre açıklayıcı değişkenlerin sanığın sabıka sayısı üzerindeki göreceli önem sırası; çevre koruma değişkeni, güvenlik görevlisi değişkeni, sanığın daha önce gözaltına alınma sebebi ile şimdi gözaltına alınma sebebinin aynı olup olmadığı değişkeni yani suçlu kariyeri değişkeni, sanığın işyeri ile ilgisi olup olmadığı değişkeni, sanığın daha önce cezaevinde yatıp yatmadığı değişkeni, sanığın babasının sağ-vefat değişkeni ve zaman değişkeni şeklindedir.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Çalışmada erkeklerin suç işleme oranlarının kadınların suç işleme oranlarından daha yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir. Bu sonuç diğer çalışmalar ile örtüşmektedir (Dönmezer, 1994: 125; Balcıoğlu, 2001; Steffensmeier & Allan, law.jrank.org; sociology.org.uk...)

Yaş-suç eğrisine bakıldığında, genç yaşlarda suç işleme oranının en üst noktaya çıktığı, ilerleyen yaşlarda ise giderek azaldığı bilinmektedir (Greenberg, 1985: 2; Farrington, 1986: 189; Dönmezer, 1994: 119; Smith & McVie, 2003: 171; McVie, 2005: 2; sociology.org.uk...). Çalışmada yapılan analiz sonucunda kişinin sabıka sayısı ile yaşın ters orantılı olduğu sonucu elde edilmiştir.

Anne-babası olmayanların sabıka sayısının arttığı veya daha fazla suç işlediği belirtilmektedir (Black, 1976: 51; Aytaç vd., 2007). Bu çalışmada da benzer sonuç elde edilmiştir.

Bilindiği gibi, gelişmekte olan ülkelerde yaşanan ekonomik değişimler suç oranlarını ve suçluluk eğilimini arttırmakta bu da suçun daha çok ekonomik nedenlerle işlendiğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle, suç kavramında ücret karşılığı çalışma önemli bir değişken olarak ele alınmaktadır. Buna göre herhangi bir işte çalışmayanların, herhangi bir işte

çalışanlara göre daha fazla suç işledikleri belirtilmektedir (Black, 1976: 51; Sarasalo, Bergman & Toth 1997; Ergun & Yirmibeşoğlu, 2005: 296). Bu durum bu çalışmada elde edilen bulgular ile örtüşmektedir.

Kentte artan suç ve olaylar dikkate alındığında, işyeri güvenlik görevlisi, kamera-alarm sistemi ve çevre koruma sistemlerinin yani güvenlik sistemlerinin varlığı suçu caydırıcı bir niteliğe sahiptir (Demirbaş, 2001: 317; Kaygısız, 2004: 1). Yapılan bu çalışmada da güvenlik sistemleri bağlamında güvenlik görevlisi ve çevre koruma değişkenleri önemli değişkenler olarak bulunmuştur.

Sanığın daha önce gözaltına alınma sebebi ile şimdi gözaltına alınma sebebi aynı ise sabıka sayısında artış olduğu sonucu elde edilmiştir. Bu durumda, aynı suçu defalarca işleyerek tekrar edenlerin bir süre sonra bu suç türünde profesyonelleştiği, başka bir deyişle suçlu kariyeri olarak adlandırılan kavramın varlığı ortaya konulmuştur.

Tüm bu yapılan regresyon tahminlerinde sanığın sabıka sayısı üzerinde en etkili faktörün işyerindeki güvenlik önlemleri içinde yer alan çevre koruma değişkeni olduğu, bir diğer ifade ile bahçe çiti, duvar, bekçi köpeği ve aydınlatma gibi faktörlerin suç sayısının azalmasında etken olduğu tespit edilmiştir.

KAYNAKLAR

- Ackerman, V.W., (1998), "Socioeconomic Correlates of Increasing Crime Rates in Smaller Communities", *Professional Geographer*, 50 (3), 372-387.
- Andersan, A.M., (2005), "Crime Measures and The Spatial Analysis of Criminal Activity", *British Journal of Criminology*, 46, 258-285.
- Ayhan İ., Çubukçu K.M., (2007), "Suç ve Kent İlişisine Ampirik Bakış: Literatür Taraması", *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(5), 30-55.
- Aytaç Mustafa, Aytaç Serpil, Bayram Nuran, (2007), "Suç Türlerini Etkileyen Faktörlerin İstatistiksel Analizi", 8. Türkiye Ekonometri ve İstatistik Kongresi, 24-25 Mayıs, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Balcıoğlu İbrahim, (2001), Şiddet ve Toplum, Bilge Yayınları, İstanbul.
- Black Donald, (1976), *The Behavior of Law*, New York: Academic Press.
- Bozkurt Veysel, (2004), *Değişen Dünyada Sosyoloji*, Alfa Yayınları, Bursa.
- Ceccato V., Haining R., Signoretta P., (2002), "Exploring Offence Statistics in Stockholm City Using Spatial Analysis Tools", *Annals of The Association of American Geographers*, 92(1), 29-51.
- Cozens P. M., (2002), "Sustainable Urban Development and Crime Prevention Through Environmental Design for the British City", *Towards an Effective Urban Environmentalism for the 21st Century Cities*, 19, 2, 129-137.

- Demirbaş. Timur, (2001), **Kriminoloji**, Seçkin, Ankara, 2001.
- Dönmezer Sulhi, (1994), **Kriminoloji**, Gözden Geçirilmiş 8. Bası, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul.
- Durkheim Emile, (1985), **Toplumbilimsel Yöntemin Kuralları**, C. B. Akal (Çev), B/F/S Yayınları, İstanbul.
- Ergun N., Yirmibeşoğlu F., (2005), “İstanbul’da 2000-2004 Yılları Arasında Suçun Mekansal Dağılımı”, 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 29. Kolokyumu “Planlamada Yeni Politika ve Stratejiler Riskler ve Fırsatlar, İstanbul, 2005, 295-307.
- Farrington David P., (1986), “Age and crime”, Tonry, M. & Morris, N. (Eds) **Crime and justice: An annual review of research**, Vol 7, 189-250.
- Farrington David P.,(2003), “Developmental and life-course criminology: Key theoretical and empirical issues—the 2002 Sutherland Award Address”, **Criminology**, 41, 221–255.
- Gizewski P., Homer-Dixon T., (1995), “Urban Growth and Violence: Will the Future Resemble the Past?”, EPS, June 1995.
- Greenberg David F., (1985), “Age, Crime, and Social Explanation”, **The American Journal of Sociology**, Vol.91, No.1, 1-21.
- Gruenewald P. J., Freisthler B., Remer L., LaScala E. A., Treno A., (2006), “Ecological Models of Alcohol Outlets and Violent Assaults: Crime Potentials and Geospatial Analysis”, **Addiction**, 101, 666-677.
- Hogset III, Randall M. ve Radig, William J., (1994),” Employee Crime: The Cost and Some Control Measures”, **Review of Business**, Vol. 16, Issue 2.
- <http://www.kriminoloji.com/Krminolojide20Suc.htm>, Erişim Tarihi: 02.05.2005.
- İçli Tülin Günşen, (2004), **Kriminoloji**, Martı Kitap ve Yayınevi, Ankara.
- Krueger B. Alan, Pischke Jorn-Steffen, (1997), “A Statistical Analysis of Crime Against Foreigners in Unified Germany”, **Journal of Human Resources**, Vol.32, No.1, 182-209.
- Lay M. C. D., Reis A., Ambrosini V., (2005), “Spatial Configuration, Spatial Behaviour and Spatial Cognition: Syntactic and Perceptual Analysis of The Market Station Area in Porto Alegre”, Proceedings of EDRA 36, Design for Diversity Conference, Vancouver, 2005, Kanada, 129-135.
- Martinez Michelle Neely, (1995), “Studies on Workplace Crime Question Business Ethics”, **HR Magazine**, Vol.40.
- McVie S., (2005), Patterns of Deviance Underlying The Age-Crime Curve: The Long Term Evidence
- Newman O., (1972), **Defensible Space: Crime Prevention Through Urban Design**, New York, Macmillan.
- Rycus M.J., (1998), “Can Sound Urban Planning Help Reduce Urban Crime and Violence”, **Habitat Debate**, UNCHS, Vol. 4, No. 1.

- Sarasalo Elina, Bergman Bo & Toth Janos, (1997), "Theft behaviour and its consequences among kleptomaniacs and shoplifters a comparative study", *Forensic Science International*, Vol. 86, Issue 3, 193-200.
- Schuerman L.; Kobrin S., (1987), *Communities and Crime*, ed: Reiss A.J.Jr. and Tony M., The University of Chicago Press, Chicago.
- Sezal İhsan, (2003), *Sosyolojiye Giriş*, Ankara: Martı Yayınları.
- Sherman L. W., (1995), "Hot spots of crime and criminal careers of places", J. E. Eck & D. Weisburd (eds.), *Crime and place, Crime Prevention Studies*, Vol. 4, 35-52, Monsey, NY: Criminal Justice Press.
- Smith D.J., McVie S., (2003), "Theory and method in the Edinburgh Study of Youth Transitions and Crime", *British Journal of Criminology*, 43, 169-195.
- Steffensmeier Darrell, Allan Emilie, "Gender and Crime - Similarities In Male And Female Offending Rates And Patterns, Differences Between Male And Female Offending Patterns", <http://law.jrank.org/pages/1256/Gender-Crime.html>.
- Tozar Z., (2001), "Çağın Terör Olayının Ardından Suç Beyinde mi?", *Bilim Teknik*, sayfa 48-53.
- Wang F., Minor W. W., (2002), Where The Jobs Are: Employment Access and Crime Patterns in Cleveland, *Annals of the Association of American Geographers*, 92(3), 435-450.
- www.britisoccrim.org/volume7/007.pdf
- www.sociology.org.uk/pblsdca.pdf
- www.yerelnet.org.tr/uluslararası/avrupakonseyanlaşma7.php